

რეკომენდაციები საარჩევნო გარემოს გაუმჯობესებისათვის

არჩევნებისთვის თვისობრივად უკეთეს, გამჭვირვალედ, სამართლიან გარემოში ჩატარების მიზნით, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია შემდეგი საკითხების მოწესრიგება:

საარჩევნო კანონმდებლობა

საქართველოს პარლამენტის 2016 წლის არჩევნების პერიოდში გამოვლენილმა დარღვევებმა კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა, რომ საქართველოს საარჩევნო კანონმდებლობა დასახვეწია და საჭიროებს შემდგომ რეფორმირებას, მათ შორის მნიშვნელოვანია მთელი რიგი საკანონმდებლო აქტების განახლება და თანამედროვეობის საჭიროებებთან შესაბამისობაში მოყვანა.

მნიშვნელოვანია წინასაარჩევნო პერიოდში კანონმდებლობაში განსახორციელებელი ცვლილებების მკაფიო რეგულირება და საერთაშორისო სტანდარტებთან თავსებადობის უზრუნველყოფა.

საარჩევნო სისტემა

საარჩევნო სისტემა წარმოადგენს ქვაკუთხედს საარჩევნო რეფორმის ჭრილში. დღეს მოქმედი საარჩევნო სისტემა წლებია წარმოადგენს კრიტიკის საგანს ადგილობრივი/საერთაშორისო სადამკვირვებლო ორგანიზაციებისა და პოლიტიკური პარტიების მხრიდან, ვინაიდან, ის ვერ უზრუნველყოფს მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სტანდარტების აღსრულებას.

საქართველოს რეალობის გათვალისწინებით მნიშვნელოვანია პოლიტიკური პლურალიზმისა და სხვადასხვა ჯგუფების წარმომადგენლობითობის გაზრდის წახალისება (ქალები, შშმ პირები, ეროვნული უმცირესობები).

შესაბამისად მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია ისეთი საარჩევნო სისტემის შერჩევა, რომელშიც პირველ რიგში განსაზღვრული იქნება შემდეგი პრიორიტეტები:

- ☀ პროპორციულობა - ამომრჩეველთა ხმების პროპორციულად ასახვა მანდატებში;
- ☀ ამომრჩეველთა ე.წ. „დაკარგული ხმების“ მინიმალური ოდენობის უზრუნველყოფა;
- ☀ მცირე პარტიებისა და დამოუკიდებელი კანდიდატების წარმომადგენლობის ხელშეწყობა;
- ☀ სხვადასხვა საზოგადოებრივი ჯგუფების წარმომადგენლობა (უმცირესობები) და გენდერული თანასწორობა;
- ☀ არჩევნებისადმი მოსახლეობის ნდობის გაზრდა;
- ☀ კანდიდატებზე ორიენტირება;
- ☀ მეორე ტურის აუცილებლობის ნაკლები ალბათობა;
- ☀ სიმარტივე.

საარჩევნო სისტემის ცვლილებასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია პროცესი წარმართოს ევროპელი აქტორებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მეტი ჩართულობით. მოხდეს საერთაშორისო სტანდარტებისა და ევროპული ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკის გათვა-ლისწინება, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ამომრჩეველის ნების პროპორციულად გარდა-სახვა მანდატებში, წარმომადგენლობითობისა და ხმის წონის თანაბრობის პრინციპის დაცვა.

საარჩევნო სისტემასთან დაკავშირებით კონსესუსის მისაღწევად მნიშვნელოვანია ხელისუფლებამ და სხვადასხვა პოლიტიკურმა ძალამ გამოჩინონ მაქსიმალური ძალისხმევა, რათა ეფექტურად წარმართოს პოლიტიკური დიალოგი.

უმნიშვნელოვანესია, რომ შერჩეული საარჩევნო სისტემა უზრუნველყოფდეს: სამართლიანი, თანასწორი, ფარული, თავისუფალი და გამჭვირვალე არჩევნების ჩატარებას. იგი უნდა იყოს მარტივი და ამომრჩეველისათვის საკუთარი ნების დაფიქსირება არ უნდა წარმოადგენდეს სირთულეს.

პასიური საარჩევნო უფლების საკითხი

საჭიროა საარჩევნო კანონმდებლობაში არსებული ხარვეზების მოწესრიგება: ცხოვრების ცენზის მოხსნა, ორმაგი მოქალაქეობის მქონე პირებისათვის პასიური საარჩევნო უფლების მინიჭების საკითხი, დამოუკიდებელი კანდიდატებისათვის არჩევნებში მონაწილეობის უფლების უზრუნველყოფის აუცილებლობა.

მიგვაჩნია, რომ უმნიშვნელოვანესია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის (შშმ), პასიური საარჩევნო უფლების გამოყენების უზრუნველსაყოფად, შეიქმნას თანასწორობის ფონდი, რომელიც დააფინანსებს კონკრეტული შშმ

კანდიდატის საჭიროებებს, რათა მან შეძლოს საარჩევნო კამპანიის წარმართვა თანასწორ პირობებში. აღნიშნული მიმართულებით შესაძლებელია გამოყენებული იქნას წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილება.

მეტი სიცხადისა და სიზუსტის მისაღწევად კარგი იქნებოდა საარჩევნო კანონში შესწორების შეტანა ქართული ენის ცოდნის შეფასების მექანიზმების დანერგვით, რომელიც სავალდებულო იქნებოდა პარლამენტის წევრობის მსურველი ყველა სუბიექტისათვის. მაშინ, როდესაც ქართული ენის ცოდნის დონის დამადასტურებელი სერტიფიკატის მიღება შესაძლებელია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროში.

გენდერული თანასწორობა

მიგვაჩნია, რომ მეტად მნიშვნელოვანია ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად შემოღებული იქნას ქმედითი მექანიზმები, რაც რეალურად გაზრდის ქალთა წარმომადგენლობას არჩევით თანამდებობებზე. მიგვაჩნია, რომ ერთერთი ქმედითი ნაბიჯი იქნება პროპორციული სისტემისათვის გენდერული ქვოტის შემოღება (სიაში ყოველი მეორე განსხვავებული სქესის წარდგენის ვალდებულებით).

მეტად მნიშვნელოვანია პოლიტიკურმა პარტიებმა ხელი შეუწყონ შიდა პარტიული ქალთა ორგანიზაციების ჩამოყალიბებასა და წინსვლას. გათვალისწინებული უნდა იქნას საერთაშორისო გამოცდილება და შემოღებულ იქნას შიდა პარტიული ქალთა მომზადებისა და დაწინაურების ეფექტური მექანიზმები. მნიშვნელოვანია შემუშავდეს ქალთა პოლიტიკური განათლების სახელმწიფო პროგრამები, რათა ამაღლდეს ქალთა პოლიტიკური მომზადების დონე.

პოლიტიკურ პარტიების დაფინანსება

მიგვაჩნია, რომ გამიჯნული უნდა იქნას პარტიის დაფინანსებასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის დარღვევა, რაც ადმინისტრაციული შეცდომით არის განპირობებული და განზრახ ჩადენილი სამართალ დარღვევა, რომელთაგან პირველი პროპორციულ სამოქალაქო სანქციებს უნდა ექვემდებარებოდეს, ხოლო უფრო მძიმე განზრახ ჩადენილი დანაშაული სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებდეს.

აუცილებელია გადაიხედოს საარჩევნო წლიური ხარჯების საერთო ოდენობა. საჭიროდ მიგვაჩნია მთლიან შიდა პროდუქტთან კავშირის გაუქმება და დადგინდეს რეალური ზედა ზღვარი, რომელიც შეესაბამება მოსახლეობის რაოდენობას და საარჩევნო კამპანიისათვის ხელმისაწვდომ რესურსებს.

უმნიშვნელოვანესია გადაიხედოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის, პოლიტიკური პარტიების ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის რესურსები და კონსტიტუციური მანდატი, რათა მათ შეძლონ სრულფასოვანი ფინანსური მონიტორინგის

განხორციელება და პოლიტიკაში არსებული თანხების მაქსიმალური გამჭვირვალობის ხელშეწყობა.

მნიშვნელოვანია საქართველოს კონსტიტუციაში განსახორციელებელი ცვლილებების დროს მკაფიოდ იქნას განსაზღვრული პოლიტიკური დაფინანსების სფეროში სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის უფლებამოსილება.

საარჩევნო ადმინისტრაცია

მიგვაჩნია, რომ უნდა გადაიხედოს საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრთა ფუნქცია – მოვალეობები და მოხდეს მათი ოპტიმიზაცია. კენჭისყრის დღის პროცედურების გამარტივებისა და რიგი ფუნქციების სწორად გადანაწილების პირობებში მიგვაჩნია, რომ შესაძლებელია საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრთა რაოდენობის შემცირება.

საუბნო საარჩევნო კომისიის ყველა წევრს უნდა ქონდეს მინიჭებული კონკრეტული ფუნქცია, ხოლო იმ უბნებზე, სადაც ამომრჩეველთა რაოდენობა მცირეა შესაძლებელია, რომ საოლქო საარჩევნო კომისიის მიერ 6 წევრის ნაცვლად დანიშნული იქნას 2, 3, ან 4 წევრი. ამ შემთხვევაში კი, სავალდებულო ნორმად გაიწეროს, რომ ასეთი ტიპის საარჩევნო უბნებზე საუბნო კომისიის თავმჯდომარის არჩევა მოხდეს საოლქო საარჩევნო კომისიების მიერ პროფესიული ნიშნით დანიშნული წევრებისგან.

კომისიების შემადგენლობის ოპტიმიზაცია ხელს შეუწყობს არსებული რესურსის უკეთ გადანაწილებას, ადმინისტრაციის წევრებისთვის უკეთესი ანაზღაურებისა და მომზადების შესაძლებლობას.

უმნიშვნელოვანესია საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრთა ტრენინგებზე დასწრების ვალდებულების მკაფიო რეგულირება და კონტროლი ზემდგომი საარჩევნო კომისიების მხრიდან. ასევე, პოლიტიკური პარტიების მიერ კომისიის წევრთა გამოწვევის ვადების შეზღუდვა და არსებული ვადების გაზრდა (არჩევნებამდე მინიმუმ 25 დღემდე), რათა მოხერხდეს კომისიის წევრთა სათანადო მომზადების უზრუნველყოფა.

მიგვაჩნია, რომ არსებული სისტემით საარჩევნო ადმინისტრაციის დაკომპლექტების პირობებში (შერეული სისტემა: პროფესიული და პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები) აუცილებელია დაზუსტდეს საარჩევნო ბლოკისათვის, როგორც საარჩევნო სუბიექტისათვის საარჩევნო ადმინისტრაციაში წევრთა წარდგენის მაქსიმალური რაოდენობა, რათა უზრუნველყოფილი იქნას პოლიტიკური პლურალიზმი საარჩევნო ადმინისტრაციის შემადგენლობაში, რაც წარმოადგენს პარტიული ნიშნით დანიშნული წევრების წარმომადგენლობის მთავარ არსს.

მიგვაჩნია, რომ საარჩევნო ადმინისტრაციის დაკომპლექტებასთან დაკავშირებით მოქმედი წესი გადახედვას საჭიროებს. გასაუბრება უნდა იყოს კონკურსის სავალდებულო ეტაპი. საჭიროა განისაზღვროს გასაუბრებისა და კანდიდატების

შეფასების ობიექტური კრიტერიუმები, რის საფუძველზეც შესაძლებელი იქნება ყოველი კანდიდატის სრულყოფილად შეფასება და დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღება. სასურველია ის პირები, რომლებიც უახლოეს, მაგალითად, ბოლო ორ ან სამ არჩევნებზე იყვნენ პარტიის მიერ საარჩევნო ადმინისტრაციაში დანიშნული წევრები, არ დაინიშნონ პროფესიული ნიშნით საარჩევნო კომისიებში.

მნიშვნელოვანია საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრთა შერჩევისათვის შემუშავებულ იქნას ცოდნისა და პრაქტიკული უნარჩვევების შეფასების მარტივი მექანიზმი. შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას ელექტრონული სწავლებისა და შეფასების სისტემა, რომლიც გავლის აუცილებლობაც კანონით იქნება გათვალისწინებული.

სერტიფიცირების ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით მნიშვნელოვანია საარჩევნო ადმინისტრაციის მოხელეთა სასერტიფიკაციო გამოცდები ჩატარდეს ტერიტორიულად ხელმისაწვდომ ადგილებში (ოლქებში - რეგიონული სპეციფიკის გათვალისწინებით), შესაბამისი ტექნიკური და პროგრამული აღჭურვილობის გამოყენებით.

მედია

საარჩევნო კამპანიების თავისუფლად და დაბალანსებულად გაშუქებისათვის მნიშვნელოვანია დაცული და უზრუნველყოფილი იქნას მედია საშუალებების დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა და სანდოობა.

მნიშვნელოვანია მედიის წარმომადგენლების მხრიდან (განსაკუთრებით ონლაინ მედია) მეტად გამახვილდეს ყურადღება ჟურნალისტური სტანდარტების და ეთიკის ნორმები დაცვის მიმართულებით. აგრეთვე უზრუნველყოფილ იქნას გონივრული ბალანსის დაცვა და ამბის რამოდენიმე წყაროზე დაყრდნობით გაშუქება.

მნიშვნელოვანია ტელემაუწყებლებმა, განსაკუთრებით წინასაარჩევნო პერიოდში, მეტი ძალისხმევა გამოიჩინონ საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანი თემების მოძიებასა და გაშუქებაში (მათ შორის პარტიების/კანდიდატების პროგრამებსა და სამომავლო ხედვებზე ორიენტირება).

ძალოვან სტრუქტურებს

მნიშვნელოვანია მომავალი არჩევნებისათვის (2017-2018) თანასწორი გარემოს შექმნა, რათა მხარეებმა კამპანიის წარმოება შეუფერხებლად შეძლონ. დაცული უნდა იყოს კამპანიის მონაწილეთა უსაფრთხოება და უფლებები. ამავდროულად აუცილებელია სამართალდამცავი სტრუქტურების მუშაობის ეფექტურობის გაუმჯობესება საერთაშორისო სტანდარტებისა და ადამიანის უფლებათა გათვალისწინებით, მასების მართვის/კონტროლის სფეროში.

პოლიტიკური კულტურის განვითარებისათვის, საზოგადოებრივი და საარჩევნო კამპანიის ფარგლებში ჩადენილი დანაშაულების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია

ინფორმირებულობის გაზრდა და სამოქალაქო განათლებაზე ორიენტირებული პროგრამების განხორციელება იმის შესახებ, რომ დევნა, დაშინება და ძალადობა მიუღებელია.

არჩევნების დღის პროცედურების გამარტივება და ამომრჩეველთა სიები

მიგვაჩნია, რომ არჩევნების დღე გადატვირთულია რიგი პროცედურებით, რაც ართულებს პროცესის ადმინისტრირებას, მედიის მიერ არჩევნების გაშუქებას, წარმოადგენს ბიუროკრატიულ მექანიზმებს და მოითხოვს დამატებით რესურსებს. მიგვაჩნია, რომ მარკირების პროცედურის ამოღებით და მედიის მიერ ვიდეო გადაღების შემზღვეველი დადგენილების გაუქმებით, შესაძლებელია არჩევნების დღის პროცედურების მნიშვნელოვნად გამარტივება.

გამომდინარე იქნიდან, რომ მოსახლეობის მიგრაცია, საცხოვრებლის შეცვლა, გარდაცვალება, და სხვა ფაქტობრივი მიზეზები, შეუქცევადი პროცესია საჭიროა სიების სრულყოფის მიზნით აქტივობების გაგრძელება.

აგრეთვე მნიშვნელოვანია გაგრძელდეს მუშაობა პრობლემურ მისამართებსა და რეგისტრაციიდან მოხსნილ ამომრჩევლებთან დაკავშირებით. საქართველოში რეგისტრაციის მისამართის შეცვლის მარტივი და ხელმისაწვდომი პროცედურის ამოქმედებით საქართველოს ბევრი მოქალაქე შეძლებს ფაქტობრივი საცხოვრებელი მისამართისა და იურიდიული მისამართის შესაბამისობაში მოყვანას.

აუცილებელია გარდაცვლილი პირების გამოვლენის მიზნით, ეფექტიანი სამუშაოების წარმოება და ადგილობრივი მუნიციპლიტეტების ჩართულობით, გარდაცვალების ფაქტების აღრიცხვის პროცესის ორგანიზება.

ამომრჩეველთა სიაში შესული ნებისმიერი ცვლილება, რომელსაც შესაძლოა ამომრჩევლისთვის ხმის მიცემის უფლების შეზღუდვა მოჰყვეს, საკმარისად ადრე უნდა განხორციელდეს, რათა შესაბამის უწყებებს საინფორმაციო კამპანიის ჩასატარებლად და ამომრჩეველთა ხელახალი რეგისტრაციისათვის საკმარისი დრო ჰქონდეთ.

პოლიტიკური რეკლამა

მიგვაჩნია, რომ კანონით უნდა განისაზღვროს ფასიანი პოლიტიკური რეკლამის ზედა ზღვარი. მაუწყებელთა ფინანსური დეკლარაციების მიხედვით დაანგარიშდეს ე.წ. უფასო პოლიტიკური რეკლამის ღირებულება და მოხდეს მისი კომპენსირება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან.

ამ ცვლილებების განხორციელება ერთის მხრივ ხელმისაწვდომს გახდის პოლიტიკური რეკლამის განთავსებას ყველა პარტიისთვის, ხოლო მეორეს მხრივ ხელს შეუწყობს მაუწყებლების მდგრადობას. ასევე, კვალიფიციურ საარჩევნო სუბიექტებს მიეცეთ სპეციალური სარეკლამო ვაუჩერები, რომლითაც ისინი შეძლებენ

განათავსონ პოლიტიკური რეკლამა მათთვის სასურველ არხზე. ამგვარი ცვლილება მოუხსნის ე.წ. უფასო პოლიტიკური რეკლამის განთავსების ტვირთს კერძო მაუწყებლებს.

მნიშვნელოვანია უფრო მეტად თანაბარი პირობების შექმნა საარჩევნო სუბიექტების მედია წვდომის კუთხით. მიგვაჩნია, რომ უფასო სარეკლამო დრო პოლიტიკურ პარტიებს შორის უნდა გადანაწილდეს უფრო სამართლიანად. ახალ წესში გარკვეული პროპორციით გათვალისწინებული უნდა იყოს საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული ხმების რაოდენობა. ასევე, საარჩევნო ბლოკში შემავალ პარტიასა და არჩევნებში ინდივიდუალურად მონაწილე პარტიებს შორის სარეკლამო დროის განაწილება უნდა მოხდეს დიფერენცირებულად, კერძოდ, ინდივიდუალურად მონაწილე პარტიას შედარებით უფრო მეტი დრო უნდა მიეცეს, რათა თავიდან ავიცილოთ საარჩევნო ბლოკების შექმნის ინსტრუმენტის ბოროტად გამოყენება.

ამომრჩევლის ნების დაფიქსირება – „ხმა ყველას წინააღმდეგ“

ამომრჩეველთა მხრიდან დაფიქსირებული პოზიციისა და მოთხოვნის შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ უმნიშვნელოვანესია ამომრჩეველს მიეცეს საშუალება არჩევნების დღეს, სურვილის შემთხვევაში, საარჩევნო ბიულეტენში დააფიქსიროს „ხმა ყველას წინააღმდეგ“ ამ შემთხვევაში ნათლად დაფიქსირდება ამომრჩევლის ნება და დღეს არსებული რეგულაციების შესაბამისად მსგავსი ბიულეტენი არ იქნება მიჩნეული ბათილად არამედ ჩაითვლება ამომრჩევლის პოზიციად.